

Ficza Norbert kegyetlenséget és emberséget is látott a tunéziai börtönben; harminc kilóval könnyebben és egy súlyos élettapasztalattal a háta mögött érkezett haza

Szülei először azt remélték, maguk is képesek kiszabadítani fiukat, de rá kellett jönniük, hogy hiába a rengeteg erőfeszítés és a tetemes anyagi áldozat, itt már csak a komoly diplomáciai hadjárat segíthet. Ficza Norbert kegyetlenséget és emberséget is látott a tunéziai börtönben; harminc kilóval könnyebben és egy súlyos élettapasztalattal a háta mögött érkezett haza

Szülei először azt remélték, maguk is képesek kiszabadítani fiukat, de rá kellett jönniük, hogy hiába a rengeteg erőfeszítés és a tetemes anyagi áldozat, itt már csak a komoly diplomáciai hadjárat segíthet. A tunéziai fogoly a múlt héten érkezett haza – harminc kilóval könnyebben és egy súlyos élettapasztalattal a háta mögött. Letartóztatása körülményeiről, a börtönfeltételekről és az ottani igazságszolgáltatás furcsaságairól beszélgettünk vele.

Az első hírek szerint azzal vádolták, hogy hamis bankkártyával kölcsönzött két autót, és ezeket nem vitte vissza. Járt egyáltalán tuniszi autókölcsönzőben?

Nem jártam, időm sem lett volna rá, mert mindössze két napja voltam az országban, amikor letartóztattak. Nyaralni mentem egy utazási irodával, épp csak kipakoltam a szállodában, és egy kicsit körülnéztem. A második napon kimentem a repülőtérre, hogy megvárjam a barátomat, aki Olaszországból érkezett. Nézelődtem, kávéztam, amikor jött két civil ruhás férfi, és karon fogtak, hogy menjek velük. Először meg sem ijedtem, gondoltam, ez csak valami igazoltatás lehet, legfeljebb elkísérnek a szállodába, mert otthagytam az útlevelem. Rövid ujjú trikóban voltam, a karomon jól lehetett látni a tetoválást; erről később azt állították, hogy ennek alapján ismertek fel a tanúk. Nem volt miért rejtegetnem, hiszen nem követtem el semmit. Teljesen gyanútlanul szálltam be abba az autóba is, amelyhez már két géppisztolyos rendőr kísért, csak hogy nem a szállodába vittek, hanem a rendőrpáncsnokságra. Fél óráig voltunk ott, vagy harminc ember nézett meg, és mindenki a fejét csavargatta. Állandóan azt ismételték, hogy passport, passport, de hiába mondtam nekik erre, hogy hotel, hotel, nem akarták megérteni. Aztán gondoltak egyet, és a fogházba vittek, ahol hat napot töltöttem előzetes letartóztatásban.

Akkor még mindig nem tudta, mivel vádolják?

Szerintem ők sem tudták, mert azt hitték, hogy orosz vagyok. Az igazság nem is érdekelte őket, belöktek a többi ötszáz fogvatartott közé egy istállószerű hodályba, és a sorsomra hagytak. Olyan kicsi volt a hely, hogy lefekvésről szó sem lehetett, csak állni vagy guggolni tudtunk. Mosdó, vécé nem volt, a szükségét mindenki a földön végezte. Naponta kétszer hoztak egy kondérban valami borzalmas lötytöt makarónival, még svábbogarak is úsztak benne, de én ott egyáltalán nem ettem, annyira kikészültem lelkiileg. A rendőrök pusztán unaloműzésből vasrudakkal ütötték-verték a rabokat, kutyákat engedtek közénk, és azon röhögtek, hogyan marcangolják az embereket. A törött kezű sebesülteket visszalökték a többiek közé, ott néztük, ahogy szenvednek. Engem nem bántottak, de úgyszólván rettegtem, mert nem tudtam, mikor kerülhet rám a sor.

Ez az emberkínzás ott megengedett fegyelmezési vagy elrettentési módszer?

Biztos az, mert a börtönparancsnok is tudott róla. Később, amikor már elítéltek, és a börtönbe kerültem, láttam, hogy azokat a rabokat, akik összeverekedtek vagy loptak, kézen fogva felakasztották az udvaron, és bekenték mézzel, hogy az ötvenfokos hőségben rájuk szálljanak a legyek meg a darazsak. Olyan borzalmas sikoltozást életemben nem hallottam. Gyakran a földből kiálló vasrúdhoz bilincseltek a rabokat, és addig rugdosták, amíg egyetlen ép csontjuk sem maradt. Nem hiszem, hogy el kellett valahol számolniuk a holtakkal. Egy török

cellatársunkat késsel szabdaltak össze, felvágták a hasát, úgy hozták vissza. Túlélte, mert erős férfi volt, de belezavarodott.

A börtönben egyébként emberségesebbek voltak a feltételek, mint a fogházban?

Igen, de a harminc férőhelyes cellában ott is kilencvenen voltunk. Betonágyakon aludtunk, ennyi emberre két mosdó és két vécé jutott. A napunk azzal telt, hogy hol ide, hol oda sorakoztunk, sokszor csak éjszaka került rám a sor. Kétóránként fel kellett sorakoznunk, hogy az öröket köszöntsük, sokszor éjjel is ellenőrzéseket tartottak, és rejtett kábítószeret kerestek nálunk.

A személyes dolgaiból valamit magánál tarthatott?

Nem volt semmim, csak a ruhám, amiben letartóztattak és a kislányom fényképe – ezt megtarthattam. Ott hely sem volt arra, hogy valamit raktározzunk, ha kimostuk a ruháinkat, még kiteregetni sem tudtuk, mert kötelet nem adtak; csak a székeken szárígtattuk. Rabruhát nem kaptunk, mindenki a sajátját hordta, és ha nem volt, aki váltóruhát vigyen neki, akkor az egész büntetését abban töltötte le, amiben behozták. Eleinte azzal a mocskos pokróccal takaróztam, amit ők adtak, később édesanyám hozott másikat meg tisztálkodószereket is. Ezekből jócskán elvettek maguknak az örök, de azért valami nekem is jutott. A hazai újságokat mindig megtépázva kaptam meg, mert a nőket ábrázoló fényképeket kivagdosták.

Közben próbált üzenni haza, ügyvédet keresni, értesíteni a szlovákiai hatóságokat?

artam én a szlovák köztársasági elnöktől kezdve a nagyköveteken át, az ENSZ-en át mindenkinek, de a leveleimet nem küldték el. Még szerencse, hogy a szüleimet felhívta a barátom, akit a reptéren vártam, hogy mi történt velem, és édesanyám már decemberben kijött utánam. Tolmácsot, ügyvédet fogadott, és azt remélte, hogy haza is mehetek vele, mert az ügyész állandóan azt ismételgette, hogy nincs ellenem bizonyítékuk. De hiába jött újra januárban, márciusban, majd májusban is, az első bírósági tárgyalást csak egy év elteltével tartották meg. Egy szót sem értettem az egészből; negyvenen sorakoztunk a bíró előtt – mind más ügy vádlottjai –, és csak úgy taláломra osztotta a büntetéseket. Akkor már tudtam mivel vádolnak, de hiába mondtam bármit, nem is értették, meg nem is érdekelte őket. Kértem, hogy szak-értővel vizsgáltsák meg azt a szerződést, amelyet állítólag én töltöttem ki az autókölcsönzőben, de az ügyész azt mondta, erre semmi szükség, úgymint elengednek. Csak most tudtam meg édesanyámtól, hogy száztízezer koronát fizetett ki neki, mert azt ígérte, a bírónál ezért el tudja intézni az azonnali szabadulásomat. Nem intézte el, de a pénzt megtartotta. 2004 novemberében tartották a tárgyalásomat a nagy bíróságon, ahol az öt évtől az akasztásig terjedő büntetéseket osztják.

Gondolom, nagyon megijedt, amikor megtudta, hogy az állítólagos vétkét ebbe a súlyos kategóriába sorolták?

Tudtam, hogy négy éve már nem akasztanak, de attól még halálra ítélnének, és életem végéig ott sínylődhetek. Végül tizennégy évet kaptam, pedig édesanyám nagyon drága tuniszi ügyvédet fogadott, de ezek a külföldit csak addig veszik emberszámba, amíg felmarkolják a pénzét. Fellebbeztem, így 2005 januárjában csökkentették a büntetésem hét évre, de velem tíz évet írtak alá.

Egészen eddig nem is tudtak önről a szlovák külügyminisztériumban.

Nem, mert az édesanyámat sokáig azzal hitegették, hogy már kiengednek, és azt sem tudtuk, hogy a leveleimet nem küldték el. Járt a börtönben egy francia származású katolikus pap, de eleinte az örök nem engedték, hogy beszéljek vele. Később ő értesítette a líbiai szlovák nagykövetet, aki a tunéziai képviselőt is ellátja.

Nyelvismeret nélkül a rabtársaival sem nagyon tudott beszélgetni.

Nem is kerestem a kapcsolatot, fél évig csak magamban őrlődtem. Félttem is tőlük, a többszörös gyilkostól a terroristáig mindenféle volt közöttük – nagyon erősen működött a börtönhierarchia. A külföldieket különösen gyanakodva méregették, mert mi nem imádkoztunk velük naponta ötször, de azt nem mondhatom, hogy bántottak volna. Hallottam, hogy a többi cellában előfordultak verekedések, éhségstrájkok, nemi erőszak, még olyan is, hogy valakinek elvágták a torkát. Legtöbbször a tunéziaiak verekedtek egymás között, vagy a törököket bántották.

Ezek szerint sok volt a külföldi ebben a börtönben. Miért ítélték el őket?

Talán százan lehattunk összesen. Volt ott egy svájci férfi, aki önvédelemből ölt, mert ki akarták rabolni, egy másik svájcit csalásért tizennyolc évre ítélték, aztán a fellebbezésnél hét hónapra csökkentették. Angol, francia és belga cellatársam is volt, török több is – őket különösen utálták a tunéziaiak, és nagyon magas büntetéseket róttak ki rájuk. Furcsa büntető törvénykönyvük lehet, mert nem volt ritkaság, hogy valakit százhusz évre vagy esetleg két életfogytiglanra ítélték. A csekkhamisítás főbenjáró bűn Tunéziában, minden csekkért öt év jár, és volt ott olyan rab, aki háromszázhatvanöt évet kapott. Hogy valahogy kihasználjam az időt, megkértem a húgomat, hozzon nekem szótárt meg nyelvkönyveket, és angolul kezdtem tanulni. Amikor már egy kicsit törtem a nyelvet, szóba elegyedtem a külföldi cellatársakkal. Eleinte csak az európaiakhoz mertem szólni, de a legjobb barátom mégis egy tunéziai férfi lett. Fejszálnak hívták, huszonöt évet kapott csekkhamisításért, amiből kilenc és felet már leült, és ő jött oda hozzám, hogy nem lehetek ennyire magányos, mert megőrülök. Sokat beszélgettünk, ő mondta, hogy sportoljak, nehogy ellanyhuljanak az izmaim. Hely híján az ágy mellett nyomtam a fekvőtámaszokat, később cigarettáért az őt megengedte, hogy séta után tovább kint maradjak az udvaron, ott tornáztam. Fejszál arabul is tanított, lerajzolta a szavakat, úgy magyarázta meg a jelentésüket, és mindig megosztotta velem az ennivalóját. Ott megengedett, hogy a hozzátartozók naponta hozzanak be ennivalót a raboknak, ennek köszönhetően maradtam életben, mert a börtönkosztot nem bírtam volna ki. Persze amikor nekem hozott valamit édesanyám, azt is szétszítottam, de az örök minden kolbászt, szalámit cafatokra téptek, nehogy kés legyen benne.

Börtönbüfé volt, vagy mindenki csak arra számíthatott, amit otthonról kapott?

Kávét, cigarettát, szappant, ilyesmit rendelhattunk, és két nap múlva elhozták. Az evőeszköz műanyagból volt, a borotválást, a nyírást egy elítélt végezte az udvaron. Zsilettet csak akkor kaptunk, amikor a Nemzetközi Vöröskeresztől jött egy ellenőrzés. Hetekig falaztak, takarítottak, a kosztot is feljavították, de amint elmentek az ellenőrök, minden visszazökkent a régi kerékvágásba. Nekem sikerült beszélnem az egyik horvát ellenőrrel, ő mondta el, hogy Tunézia minden külföldi fogolyra harminc dollárt kap az ENSZ-től – hát a mi ellátásunkra nem költöttek ennyit, az biztos.

Biztos voltak olyan pillanatai, amikor öngyilkosságra vagy szökésre gondolt. Mi tartotta önben a lelket?

Öngyilkosságra főleg az elején gondoltam, amikor úgy nézett ki, hogy csak 2018-ban szabadulok, de hívő vagyok, és az édesanyám meg a kislányom miatt sem tudtam volna megtenni. Később, amikor már beszélhettem a pappal, ő is azzal biztatott, hogy majd csak jön egy amnesztia, és kiengednek. agy telt az idő a teljes mélyponttól a reménykedésig, magam sem tudom, hogyan bírtam ki. Szökésre nem gondoltam, mert akik megpróbálták, azokat azonnal lelőtték, és én élve akartam hazajönni. Az többször eszembe jutott, hogy ha kórházba vitetném magam, onnan könnyebb lenne elszökni, de oda csak másfél év után jutottam el.

Voltak egészségügyi problémái?

Írta: Új Szó

2006. február 04. szombat - Módosítás: 2006. február 04. szombat

Fül- és orrüreggyulladást kaptam. A börtönorvos torokfájásra adott antibiotikumot, de be kellett szednem, mert a gyógyszer rejtegetéséért magánzárka járt. Egy francia orvos rabtársam – akit azért zártak be, mert megfordult egy tunéziai lány után az utcán – megmondta, milyen gyógyszert vegyek; az segített. Egyszer lázam is volt, akkor injekciókat vettem, de akinek nem volt pénze gyógyszerre, azt hagyták meghalni. Csak nyugtatót kínáltak állandóan, de azt elutasítottam, mert láttam, hogy aki szedte, az teljesen elbambult. Volt köztünk egy algériai rákos férfi, a falat kaparta fájdalmában, de morfiumot sem adtak neki. A barátja a hátán hordta az udvarra levegőzni meg végére, behelyezte a végbelébe a fájdalomcsillapító kúpokat, mert az orvos felé sem nézett. Azt mondhatom, a rabok között nagyon sok emberséget, együttérzést is tapasztaltam; aki igazán nagy bajban volt, annak mindig segítettek.

Érzékelte, hogy másként viselkedtek önnel, miután a szlovák diplomácia érdeklődni kezdett az ügye iránt?

Eleinte nem, de amikor Berényi József külügyi államtitkár meglátogatott a börtönben, teljesen megváltozott az örök viselkedése. Minden héten elvittek a kórházba, még akkor is, ha nem volt panaszom. A tavaly novemberi bírósági tárgyalás is másként nézett ki, mint az előzőek; a bíró csak velem foglalkozott. Végül már csak szerződés hamisításért ítélt el, és két év hat hónapra csökkentette a büntetésemet. Fellebbeztem volna, mert azt akartam, hogy mondják ki az ártatlanságomat, de a börtönparancsnok azt tanácsolta, ne tegyek semmit, így hamarabb hazajutok. Igaza volt, január 20-án este hat órakor bejött a cellánkba az ör, és közölte, hogy szabadulok. Még elbúcsúzni sem volt időm a barátaimtól. Megígértem, hogy majd írok, de álnéven, mert az én levelemet nem adnák oda nekik.

A szabadulás után még öt napot töltött Tunéziában. Nem akart rögtön másnap hazajönni?

Jöttem volna én, de nem volt útlevelem, mert a tunéziai hivatalokban valahol elkeverték. A líbiai konzulasszony kiállított nekem egy pótútlevelet, de ezt nem akarták elismerni, és nem engedték, hogy 25-én felszálljak a római gépre. A konzulasszony rengeteget vitatkozott, hadakozott velük, ő igazán tudta, hogy ott csak kiabálással lehet elérni valamit, de még így is hajthatatlanok voltak. Végül pénzt is adott, hogy másik jegyet tudjak venni, és 26-án jöttem haza egy prágai géppel.

Több mint két évet vettek el az életéből. Gondolt arra, hogy kárpótlást követeljen?

Ezekről? Az nem a civilizált világ, el sem jutna a kérvényem a címzetthez, hiszen a köztársasági elnökünk levelére sem válaszoltak. Arról sem adtak semmiféle igazolást, hogy elítéltek, és valóban ott voltam a börtönben. Azt sem tudom, hogyan fogok itthon elszámolni ezzel a két évvel. A legjobb lenne elfelejteni az egészet, de attól tartok ez élmény egész életemben kísérteni fog.

VRABEC MÁRIA